

Министерство образования и науки Республики Марий Эл
Муниципальное общеобразовательное учреждение
«Большепаратская средняя общеобразовательная школа»

«Рассмотрено» Руководитель ШМО МОУ «Большепаратская СОШ» /Толстова М.Ф./ от «28» августа 2021г	«Согласовано» Заместитель директора МОУ «Большепаратская СОШ» /Гаврилова О.Ю./ от «10» сентября 2021 г	«Утверждено» И.о. директора МОУ «Большепаратская СОШ» /Томцева Л.А. / от «10» сентября 2021 г.
---	---	---

Рабочая программа

Наименование учебного предмета Родной язык

Класс 3

Учитель Артемьева Любовь Аркадьевна

Срок реализации программы, учебный год 2021-2022

Количество часов по учебному плану всего 70 часов в год; в неделю 2 часа

Планирование составлено на основе рабочей программы по учебному курсу «Марийский язык»

Учебник «Марий йылме», П.Е.Емельянов, Е.Я.Рыбакова, 2008г. издания, рекомендовано Министерством образования РМЭ

Программу составил(а) - (Артемьева Л.А.)

Умылтарен возымаш

Тўналтыш школышто шочмо йылмым тўнемме годым кум кугу йыжын палдырна:

- лудаиш-возаиш (грамотлан) туныктымаиш ден йылмым лывыртымаиш, класс деч ёрдыжсё лудмаиш;
- классыште да класс деч ёрдыжтё лудмаиш ден йылмым вияндымаиш;
- урокышто йылме вияндыме паша кугу верым налишаиш, чыла лудыктымына, чыла возыктымына ылыи дене пенгыдын кылдалтишаиш, ончыкылан чын да пайдале корным йоча-влаклан волгалтарышаиш.

Шочмо йылме урокын тўн сомылжо тыгай лийшаш:

- ✓ марий йылме ден калык ойпого да сылнымут нерген туналтыи шинчымашым пуаиш;
- ✓ шочмо йылмын мут поянлыкшым, куатише ден ямжым умылаиш да тудын дене моштен пайдаланаиш туныктаиш;
- ✓ туныктышо дене пырля шочмо йылмын йыжсынлажым лончылаиш да тудын законлажым иктеишлен кодаиш;
- ✓ ум да шукым пален налаиш йоча-влакым кумыландаиш;
- ✓ пўсё уш-акылым вияндаиш;
- ✓ литературно чаткан ойлымо да возымо йылмым пойдарен да лывыртен шогаиш;
- ✓ эреак тыршен тунемаиш кумыландаиш;
- ✓ каллиграфический да офографический йонылыи деч посна серымаишке шуаиш полишаиш;
- ✓ урокысо жапым моштен, шот дене кучылтаиш туныктаиш, пашам икевуя ыштыме тўрлө йон дене палдараиш;
- ✓ йоча-влаклан творчески кушкашыиш йёным ыштаиш;
- ✓ икте-весым пагален, шыман мутланен моштаиш кумыландаиш;
- ✓ сылнылыкым, моторлыкым умылен, шум-чон поянлыкым шукемден шогаиш
- ✓ шочмо йылме ден сылнымут гоч нёргё ен ушышыкыжо эн ушан да волгыдо шонымаиш-влакым шындараиш;
- ✓ пайдале паша деч посна илен кертдыме, шочмо эл ден калыклан суапым конден кертше, ару шўм-чонан айдемым куштаиш.

Личностный

- кутырымаште йылмын кулешлыкшым умылымаиш;
- чын да моторын ойлымо дене шкем калык коклаште кучен моштымаиш;
- кутырымо годым шке ойлымым эскерен да аклен моштымаиш;
- шочмо йылмын мут поянлыкше дене моштен пайдаланымаиш.

Метапредметный

- урокын темыж ден цельжым чын шынден, проблемный йодышым ямдылен моштаиш;
- планым ышташ тунемаиш, план почеш каласкален моштаиш,
- шке кутырымо ойым цель дене кылден моштаиш,

- ойлымаш-влакым танастараш, посна ужаш-влакын кылыштым муын мошташ,
- таблице да схеме-влак дене пашам ыштен мошташ;
- тунемме материалым схеме дене ончыктен мошташ;
- турло предмет-влак дене кылдалтше текст-влакым (математика, окружающий мир, ...) лончылен, танастарен мошташ;
- йылме шотышто ойыртемаштым муын мошташ;
- ойлымашыште фактым, жапым ойырен мошташ.

Предметный

- марий литератур йылмын нормажым палаш, литературный йылмым кучылт мошташ;
- орфографий да пунктуаций правил-влакым кучылт мошташ;
- шке возымым тергаш да танастараш, шымлаш тунемаш;
- йылмын кучылтмо йонжо-влак дене палыме лияш (йук, буква, мут ужаш, ойлымаш ужаш, предложений да тудын членже-влак, сложный предложений-влак).

Марий йылме, чын возен моштымаш да йылмым лывыртымаш

Марий йылме урокышто ыштышаш тун сомыл – уш-акыл вияндымаш ден йылмым лывыртымаш, воспитательный паша. Нине кум йогын урокышто ик энерыш ушна.

Йылмым лывыртыме нерген ойлымо годым эн ончычак предложенийым шарналтыман. Ты шот дене «Предложений» тема чыла классыштат рудо верым налшаш.

Предложений. Мут-влакым палыме, почела каласен кайыме, нунын ойыртемаштым лончылымо дене гына шке шонымым вес енлан писын да раш почын пуаш огеш лий. Тыйым умылышт манын, мут-влакым икте-весе дене кылден, келыштарен радамлен, чапле предложенийым чонен кутырыман.

III классыште мут сочетаний кугу верым налеш. Мут сочетанийыште да предложенийыште шомак-влак кокласе кыл лончылалтеш. Главный ден второстепенный член-влак тунемалтыт.

Мут. Предложений дене палыме лийме годым мут нерген ойлыде нигузе от керт. Шомак деч посна предложенийым от чоно. Мутым турло могорым лончылен, ныл ий коклаште йоча теве мом пален налеш:

- ✓ *кажне шомак шкена йырысе илышын могой- гынат ик йыжынжым пуа, мом-гынат ончыкташ кучылталтеш;*
- ✓ *Чыла мутынат ике грамматический ойыртемеже уло: кажне шомак могой-гынат ойлымаш ужаш лиеш, турло формым налеш, предложений чонымаштат турлын кучылталтеш, могой-гынат вес шомак дене кылдалтеш;*
- ✓ *Кажне мут ик але шуко значенийже дене ойыртемайтеш, лишыл да ваитарешла, тун да вончештарыме значениян лийын кертеш.*

III классыште «Мутын составше» тема кугу верым налеш. Мутвож, суффикс, мутмучаш шомакын ужашыже семын лончылалтыт. Инде нуно утларак келгын тунемалтыт. Марий йылмысе гласный йук-влакын икте-весе дине келыштаралтмышт (сингармонизм) икымше гана III классыште вашлиялтеш. Тудо ударенийдыме гласный мучашан шомак-влакым возымаш дене кылдалтеш.

Шукырак жапым ойлымаш ужаш-влак налыт. Лум мут, пале мут, глагол ден почеш мут келгынрак тунемалтыт.

Йук ден буква.

III классыште ударениян да ударенийдыме гласный йук-влак умбакыже лончылалтыт, мутышто ударенийдыме пытартыш **ö, о, е** гласный буква-влакым гармоний закон дене келшышын сераш туныктат.

Кўрылтде кутырымаш. Чумыр марий йылмым тунеммашын саскаже уш-акылым вияндымаште да йылмым лывыртимаште палдырнышаш. Йылме лывыртиме паша шуко шөрынан:

- 1) шочмо йылмысе кажне йўкым чын да раш ойлаш туныктыман, предложенийын интонацийжым эскерыман, паузым моштен ыштыман;
- 2) йочан мут чондайжым эреак пойдарен шогыман, южо шомакшын мом ончыктымыжым рашемдыман;
- 3) предложений-влак пеш шуко түрлө кышкаран лийыт, нуно урокышто лончылалтшаш да тунемше-влакын предложений чонымо конструкцийыштым пойдарышаш улыт;
- 4) Предложений-влак икте-весешт дене ушнен кылдалт шогышо ойлымашым ыштат.

Йылме лывртыме паша кажне классыште эртаралтеш. Тудо лудмаш, возымаш да йылме уроклаште шукталтеш.

Кажне классыште творческий пашалан кугу вер ойыралтеш. Тудлан кок арняште ик шагат пуалтшаш.

Марий йылме дене йоча-влакын налме шинчымашышт сай да пенгыде лийже манын, ушештарыме, иктешлыме да тергыме пашам луштарыман огыл.

Личностный УУД (чылалан кельштарыме туныктымо паша)

Шке рашемдымаш: туналтыш класслаште тунемше-влаклан виктаралтше (кельштаралтше) шинчымаш радамлык;

Смыслообразований да нравственно-этический виктарымаш: ен-влакын уда да сай койышыштым, янлык-влак деке чаманымаш кумылым аклен моштымаш,

Регулятивный УУД

Марий йылме да лудмаш уроклаште тунемше–влакын шинчымашышт ден моштымыштым тергымаш да аклымаш,

Тунемше пашам шкевуа аклышаш;

Познавательный УУД (общеучебный)

Тунемше правилым палшаш да чын кучылт моштышаш,

Шке ончылан йодышым нолталын, вашмутым пуэн моштымаш.

Познавательный УУД (информационный)

Турло информацийым кучылтын мошташ туныкташ.

Тунемше-влакым правилан виктарымаш

Амал да кылым пенгыдемдымаш

Тушка да поснам ойырен танастарен моштымаш.

Марий йылме ден йылмым лывыртимаш

I – II классыште тунеммым ушештарымаш да иктешлымаш.

Предложенийыште тўн член-влак: подлежащий, сказуемый. Мут-влак коклаше кылым йодыш почеш рашемдымаш. Каласыме цель дене түрлө улшо предложений-влак. Восклицательный да восклицательный огыл предложений-влак.

Лўм мут, пале мут ден глагол-влак, нунын йодышышт. Кумдан кучылталтше почеш мут-влак.

Йўк ден буква-влак. Йотированный букван шомак-влак. **Ф, х, ц, щ, б** йўкан мут-влак. Йонгыдо да пич мужыран согласный-влак. Ударениян да ударенийдыме слоган шомак-влак.

Предложений. Предложенийыште тўн член-влак: подлежащий ден сказуемый. Подлежащийын лўм мут дене, сказуемыйын глагол дене каласалтмышт. Предложенийыште второстепенный член-влак (кажныже посна огеш лончылалт). Второстепенный член-влакын лўм мут да пале мут дене каласалтмышт.

Мут сочетаний. Мут сочетанийыште шомак-влакын икте-весе дене кылдалт шогымышт.

Лўм мутым, пале мутым, глаголым да почеш мутым кучылтын, предложении-влакым чонымаш. Главный членан предложений-влакым второстепенный член дене шарымаш.

Предложений ден мут)

Мутын составие. Предложенийыште икгай вожан лўм мутым, пале мутым да глаголым эскерымаш.

Мутмучаш. Предложенийыште лўм мутын мучашыжым эскерымаш.

Пале мутын мучаш укежым ончыктымаш. Глаголын мутмучашыжым эскерымаш.

Суффикс. Лўм мутын –**зе (-зо, -зö)** ден **-маш** суффиксше-влак, нуным шомаклаште, шомакшым предложенийыште эскерымаш. Пале мутын –**се (-ысе)** ден –**ан, (-ян)** суффиксше-влак, нуным шомаклаште, шомакшым предложенийыште эскерымаш.

Гласный йўк-влак нерген ушештарымаш. Ударениян да ударенийдыме слог-влакым ойыркалымаш. Марий йылмысе гласный йўк-влакын икте-весе дене келыштаралтмышт.

Мутышто ударенийдыме пытаргыш **ö, o** ден **e** гласный буква-влакым возен моштымаш. Мут мучашсе ударенийдыме **ö, o** ден **e** буква-влакын мутвожышто, мутмучашыште але суффиксыште лиймыштым ончыктымаш.

Ударенийдыме **ö, o, e** гласный мучашан тўрлö шомак-влакым эскерыме негызеш иктешлымаш.

Предложений ден ойлымаш ұжаш-влак.

Ойлымаш ужаш-влак нерген умылымаш. Лўм мут, пале мут, глагол да почеш мут дене палдарымаш.

Лўм мут. Ик да шуко чотым ончыктышо лўм мут-влак. Лўм мутын падеж дене вашталтмыже.

Пале мут. Пале мутын кўлешлыкше, тудын йодышыжо да кучылталтмыже.

Глагол. Глаголын жапше, тудын лица да числа дене вашталтмыже.

Ушештарымаш

Тунемме ий мучаште йоча мом палышаш да ыштен моштышаш

- пушкыдо да пенгыде, мужыран да мужырдымо йонгыдо, тыгак пич согласный йўк-влакым ойыркалышаш;
- ✓ шомакым слоглан шеледен, вес корнышко чын вончыктарышаш;
- ✓ мутым, предложенийым, 30-40 мутан текстым, буквам кодыде, арун да чаткан возышаш;
- ✓ серыме писылык тыгай лийшаш: икымше пелийыште 1 минут жапыште 20 буквам возен шуктышаш, кокымшо пелийыште – 35 буквам;
- ✓ ен, фамилий, ола, ял, янлык ден вольыкклан пуымо лўмым кугу буква дене тўналын возышаш да предложений мучашеш точкым, вопросительный але восклицательный знакым шындышаш;
- ✓ предметым, тудын палыжым да мом ыштымыжым ончыктышо шомак-влакклан йодышым чын шындышаш, нуным ойыркалышаш;
- ✓ предложенийыште тўн мут-влакым: подлежащий ден сказуемыйым мушаш, главный член дене кылдалтше шомак-влакым ончыкташ тўналшаш;

- ✓ мутым йўк шот дене лончылышаш: шوماкыштемыняр слог уло, кудо слогшо ударениян, а кудыжо ударенийдыме, йўк-влак могай радам дене почела шогат, ойлымо ден возымо коклаште ойырте мутым але уке;
- ✓ йодышлан вашештен, 30-40 шомакан текст почеш изложенийым возышаш.

Марий йылме ден 3 класслан тематический планирований (арняште – 2 шагат)

№	Тема	Тунемше могай шинчымашым налеш.	Тунемше мом ыштен моштышаш да кертшаш.	План почеш	Факт.
1 – 2 класслаште тунеммым ушештарынам (5 шагат)					
1	Предложенийыште тун член-влак.	Предложенийыште ко але мо нерген ойлымым ончыктышо мутым подлежащий манмым ушештара.. Тудо ко? але мо? йодышлан вашмутым пуа. Подлежащий нерген каласыше мутым сказуемый манным ушештара.. Тудо мом ышта? Мом ыштат? йодышлан вашмутым пуат.	Предложенийыште подлежащийым муын да ик кореш дене удырал моштымым ушештарышаш. Предложенийыште сказуемыйым муын да как кореш дене удырал моштымым ушештарышаш.		
2	Предложенийыште мут-влак кокласе кыл.	Предложенийыште шомак-влак ваш-ваш кылдалтыныт. Ик мут деч вес мут дек йодышым шындаш лиш.	Мут-влак кокласе кылым йодыш почеш рашемден кертмым ушештарышаш.		
3	Предметым, предметын мом ыштымыжым да палыжым ончыктышо шомакан предложений-влак.	Мут-влак предметым, тудын палыжым да мом ыштымыжым ончыктат.	Предложенийыште ко? мо? могай? Мом ышта? Мом ыштат? йодышлан вашештыше мут-влакым ойырен моштышаш.		
4	Изложенийым возынам.	Изложенийым возаш тунемеш.	Пуымо план почеш изложенийым возен моштышаш.		
5	Кугу буква дене возалтше	Кугу буква дене возалтше мут-	Лум-влакым кугу буква дене		

	мут-влак.	влакым ушештарымаш.	возен моштышаш.		
Предложений (20 шагат)					
6-8	Ойлымо цель дене предложений-влакын турло лиймышт.	Ойлымо цель дене предложений-влак увертарен каласыме, йодын каласыме да куштен каласыме лийыт.	Предложенийын турло лиймыштым ойырен моштышаш.		
9	Сочиненийым возымаш.	Шке шонымашым кумдан почын пуаш тунемеш.	Сочиненийым возен моштышаш.		
10-11	Предложенийыште тун да второстепенный член-влак.	Тун да второстепенный член-влак нерген ушештара.	Предложенийыште тун да второстепенный член-влакым ушештарышаш.		
12-14	Мут сочетаний.	Мут сочетаний - тиде смысл дене кылдалтше кок але утларак мут	Предложенийыште мут сочетанийым ойырен моштышаш.		
15	Диктантым возымаш.				
16-17	Предложенийым второстепенный член-влак дене шарымаш.	Тун мутыш второстепенный мут-влакым ешарымаш.	Предложенийым второстепенный член-влак дене шарен моштышаш.		
	Мутын составше.				
18-19	Мутвож.	Мутвож мутын вашталтдыме ужашыже.	Мутышто мутвожым ойырен моштышаш.		
20-21	Мутмучаш.	Мут мучаш – мутын вашталтше ужашыже.	Мутышто мут мучашым ойырен моштышаш.		
22-24	Суффикс.	Суффикс у мутым ышташ полшышо ужаш.	Мутышто суффиксым ойырен моштышаш.		
25	Гласный йук нерген ушештарымаш.	Марий йылмыште 8 гласный йук уло. Гласный йук слогым ышта.	Гласный да согласный-влакым ойырен моштышаш.		
Мутышто ударенийдыме пытаргыш гласный буква-влакым возен моштымаш(5 шагат)					
26	Ударенийдыме о гласный.	Муттунышто ударений о але у умбалан возеш гын, мут мучаште о возалтеш.	Ударенийдыме о гласныйан мут-влакым возен моштышаш.		
27	Сочиненийым возымаш.				
28	Ударенийдыме о гласный.	Муттунышто ударений о але у	Ударенийдыме о гласныйан мут-		

		умбалан возеш гын, мут мучаште о возалтеш.	влакым возен моштышаш.		
29	Ударенийдыме е гласный.	Муттунышто ударений о але е умбалан возеш гын, мут мучаште е возалтеш.	Ударенийдыме е гласныйан мут-влакым возен моштышаш.		
30	Ударенийдыме о,о,е гласный мучашан мут-влак нерген иктешлымаш.		Ударенийдыме о,о,е гласный мучашан мут-влакым возен моштышаш.		
Ойлымаш ужаш-влак(6шагат)					
31	Ойлымаш ужаш-влак.		Ойлымаш ужаш-влакым палышаш.		
32	Изложенийым возымаш.				
33-35	Почеш мут.	Почем мут нерген шинчымашым пален налыт.	Предложенийыште почеш мутым муын моштышаш.		
36	Сурет почеш сочиненийым возымаш.		Сурет почеш сочиненийым возен моштышаш.		
Лум мут(7 шагат)					
37-38	Лум мут нерген умылымаш.	Лум мут – предметым ончыктышо ойлымаш ужаш. Ко? мо? йодышлан вашмутым пуа.	Предложенийыште лум мутым муын моштышаш.		
39	Диктантым возымаш.				
40-41	Лум мутын числаже.	Лум мут ед. да мн. числан лийын кертеш.	Лум мут-влакын числажым палышаш.		
42-43	Лум мутын кучылталтмыже.		Предложенийыште лум мутым кучылт моштышаш.		
Пале мут-влак(5 шагат)					
44-45	Пале мут нерген умлымаш.	Пале мут – предметын палыжым ончыктышо ойлымац ужаш. Могай? йодышлан вашмутым пуа.	Предложенийыште пале мутым муын моштышаш.		
46	Сочиненийым возымаш.				
47-48	Пале мутын кучылталтмыже.		Предложенийыште пале мутым кучылт моштышаш.		
Глагол(16шагат)					

49-50	Глагол нерген умылымаш.	Глагол – предметын мом ыштымыжым ончыктышо ойлымаш ужаш. Мом ышта? йодышлан вашмутым пуа.	Глаголым муын моштышаш.		
51-52	Глаголын числаже.	Глагол ед. да мн. числан лийын кертеш.	Глаголын ед. да мн. числан лийын кертеш.		
53	Сурет почеш ойлымашым возымаш.				
54-55	Глаголын жапше.	Глагол кызытше-шушаш да эртыше жапан лийын кертеш.	Глаголым кулеш жапыш шынден моштышаш.		
56	Изложенийым возымаш.				
57-58	Глаголын кучылталтмыже.	Глагол нерген ушештарымаш.	Глаголым кучылт моштышаш.		
59-61	Лум мут, пале мут, глагол да почеш мут нерген шинчымашым иктешлымаш.	Лум мут, пале мут, глагол да почеш мут нерген шинчымашым иктешлышаш.	Лум мут, пале мут, глагол да почеш мутым ойырен моштышаш.		
62	Сочиненийым возымаш.				
63-64	Шинчымашым иктешлымаш.	Шинчымашым иктешлаш.			
Ушештарымаш(бшагат)					
65	Предложений. Предложений ден мут.		Предложений ден мутым ойырен мошташ.		
66	Изложенийым возымаш.				
67	Предложений ден ойлымаш ужаш-влак.		Предложениялаште ойлымаш ужаш-влакым ойырен моштышаш.		
68	Контрольный диктант.				
69-70	Иктешлымаш	Шинчымашым иктешлаш.			